

DELPÉRÉE, FR. & VERDUSSEN, M. (e.a.), *La responsabilité pénale des ministres fédéraux, communautaires et régionaux*, Brussel, Bruylant, 1997, 174 p.

‘La responsabilité pénale des ministres fédéraux, communautaires et régionaux’ bundelt de referaten en discussies met betrekking tot dit onderwerp zoals voorgesteld en gevoerd tijdens de studiedag van 21 oktober 1996 in het Huis van de Parlementsleden. Op initiatief van het ‘Centre d’études constitutionnelles et administratives de l’Université catholique de Louvain’ werden Franse, Italiaanse en Belgische experts uitgenodigd om deze problematiek rechtsvergelijkend te benaderen, in samenspraak met parlementsleden.

In zijn voorwoord stelt Kamervoorzitter Raymond LANGENDRIES vast dat ‘l’image de la classe politique est, disons, quelque peu ternie dans l’opinion’ (p. 9), wat nog diplomatisch geformuleerd is. De juridische moeilijkheden bij de onderzoeken naar de strafrechtelijke verantwoordelijkheid van ministers vormden uiteraard koren op de persmolen en deden bij de bevolking het vermoeden van een ‘irresponsabilité ministérielle’ met de dag groeien.

Nochtans was het afwijkende ministeriële stelsel, volgens Marc VERDUSSEN, UCL-lector en advocaat van o.a. voormalig vice-premier Guy COËME, niet ingesteld als ‘une immunité personnelle ou un privilège égoïste, mais un système dérogatoire établi dans l’intérêt de tous’ (p. 14).¹ Hij leidt de thematiek in en onderscheidt twee aspecten die de structuur van de bundel verder bepalen: de procedure van vervolging en die van berechting. Twee maal drie professoren spitten beide aspecten, met veel aandacht voor de rechtshistoriek ervan, verder uit. Georges VEDEL, Alessandro PIZZORUSSO en Michel FRANCHIMONT behandelen het vervolgingsaspect, Louis FAVOREU, Gustavo ZAGREBELSKY en André ALEN de procedure van berechting.

De Franse regeling, die dateert van de grondwetsherziening van 1993, filtert de klachten jegens ministers met de bedoeling tergende en roekeloze gedingen te voorkomen. Klachten met betrekking tot binnen de ambtsuitoefening gepleegde misdrijven – voor andere misdrijven zijn de gewone rechtbanken bevoegd – worden op hun gegrondheid beoordeeld door de ‘Commission de requêtes’. Ontvankelijk geachte klachten worden overgemaakt aan een onderzoekscommissie die beslist over de doorverwijzing ervan naar de ‘Cour de Justice de la République’. In deze fase doet het parlement – en daardoor de politiek – opnieuw zijn intrede in de procedure. Twaalf van de vijftien rechters zijn immers parlementsleden, in de praktijk gekozen uit meerderheid én oppositie. De beslissingen van de onderzoekscommissie en de ‘Cour de Justice de la République’ zijn bovendien vatbaar voor beroep bij het Hof van Cassatie.

Hoewel slechts eenmaal om hun oordeel werd verzocht, vroegen de raadsheren van het Italiaanse Constitutioneel Hof om geen ministers meer te hoeven berechten.

---

1. De redenering dat het uitzonderingsregime ingegeven is ter bescherming van de functie – het beheer en het bestuur van het land – en niet van de persoon die deze functie bekleedt, is m.i. voor velen te abstract en daardoor verdacht. De praktijk heeft trouwens uitgewezen dat deze dialectiek, hoewel als theoretisch concept misschien nog te verantwoorden, niet altijd opgaat: de minister klampt zich vast aan zijn functie alsof het land zonder zijn inzet en leiding een doelloos dobberend schip zou worden.

Sedert de hervormingen van 1989 zijn de gewone rechtbanken bevoegd, mits instemming van de betrokken kamer. Ministers genieten wel van een 'voorrecht van rechtsmacht', om te vermijden dat 'la résolution d'affaires complexes doive se résoudre dans des lieux qui ne sont pas suffisamment équipés pour y faire face' (p. 47). Afwijkend van het gemeen recht is ook de toekenning van de onderzoeksbevoegdheid aan een collegiaal orgaan. Dit om te vermijden dat het gerechtelijk onderzoek bij toeval in handen zou komen van een overijverige parketmagistraat.

In tegenstelling met de Franse en Italiaanse traktaten gelden de Belgische bijdragen eerder 'de lege ferenda' aangezien er tot op vandaag geen allesomvattende regeling bestaat. Michel FRANCHIMONT trekt parallellen tussen het Belgisch stelsel van parlementaire onschendbaarheid en dat van ministeriële verantwoordelijkheid en stelt voor om beide op gelijke wijze te behandelen. Ook het wetsontwerp DEHAENE ontsnapt niet aan een kritische reflectie.² De Luikse penalist bekritiseert terecht de voorgestelde reglementering volgens dewelke mededaders en medeplichtigen niet dezelfde rechten hebben als de verdachte minister. De minister wordt immers gehoord door de Kamer van Volksvertegenwoordigers (art. 12), andere betrokkenen niet, hoewel de kans bestaat dat zij wegens strafbare deelneming eveneens door het Hof van Cassatie worden berecht. KUL-professor André ALEN behoudt enkel voor binnen de ambtsuitoefening gepleegde misdrijven – en voor de daaruit voortvloeiende burgerlijke rechtsvorderingen – het 'voorrecht van rechtsmacht' bij het Hof van Cassatie en dus het bestaande uitzonderingsregime.³ In alle andere gevallen onderwerpt hij (gewezen) ministers aan het gemeen recht. ALEN voorziet een correctie op dit concept door de invoering van een 'alarmbel' waardoor de Kamer de opschorting kan bevelen van de gerechtelijke procedure of van de tenuitvoerlegging van strafrechtelijke veroordelingen. Gelet op de druk van de publieke opinie zal dit recht niet makkelijk worden misbruikt en uitsluitend toegepast worden om zeer gewichtige redenen.

Het herzieningsvoorstel van de grondwetsartikelen 103, betreffende federale ministers en 125, betreffende gemeenschaps- en gewestministers, van het professortrio Francis DELPÉRIÉE, Henri-D. BOSLY en Marc VERDUSSEN vormt het sluitstuk van deze bundel. Dit voorstel, een radicale wijziging van de bestaande situatie, biedt perspectieven. Enkel voor misdrijven begaan door (gewezen) ministers binnen de ambtsuitoefening wordt een uitzonderingsregime voorzien: een voorrecht van rechtsmacht – behoudens verzet van de Kamer zijn in eerste en laatste aanleg de hoven van beroep bevoegd – en cassatiemogelijkheid. Deze werkwijze is het overwegen waard hoewel afgevraagd kan worden of de kwalificatie 'binnen de ambtsuitoefening' steeds duidelijk te definiëren zal zijn.

Dit boek heeft de verdienste op heldere wijze het Franse en Italiaanse stelsel te analyseren. Noch in Frankrijk, noch in Italië is men er in geslaagd de politiek volledig buiten de rechtspleging te houden. De vervlechting van belangen tussen de

---

2. Wetsontwerp tot regeling van de strafrechtelijke verantwoordelijkheid van ministers, *Gedr. St.*, Kamer, B.Z., 1995, nr. 61/1.

3. Of het hier werkelijk om een voorrecht gaat kan worden betwijfeld: VAN DEN WYNGAERT, C., *Strafrecht en Strafprocesrecht in hoofdlijnen – deel II*, Antwerpen, Maklu, 1991, p. 503.

parlementaire meerderheid en de uitvoerende macht zal steeds een vermoeden van partijdigheid impliceren. Een volledige apolitisering van de procedure is daarom te overwegen.

Een eclectische compositie van elementen uit ALENS concept en het geformuleerde voorstel gaan het meest in die richting en zijn daarom als ontwerp voor een Belgisch regime het overdenken waard. In ieder geval, zoals professor DELPÉRÉE in zijn conclusie opmerkt: 'Au travail. Le plus vite possible sera le mieux'.

Bob VAN DEN BROECK
Assistent UFSIA

T. DECORTE en W. VAN LAETHEM, *Grijze Politie. Verklaringen voor problematische publiek-private interacties in de zaak Reyniers, Brussel, Politeia, 1997, 227 p.*

Sedert enige tijd bestaat de tendens dat de politie voor het opsporen van misdrijven steeds meer een beroep doet op informanten en andere figuren uit de privé-sector (b.v. privé-detectives, veiligheidsagenten). Dergelijke uitbesteding levert vaak snel resultaten op in zaken van georganiseerde misdaad of in zaken met grensoverschrijdende aspecten. Als tegenprestatie verwachten deze 'private medewerkers' echter allerlei voordelen die in een rechtsstaat moeilijk door de beugel kunnen, zoals het door de vingers zien van illegale activiteiten, het doorgeven van informatie uit strafdossiers of het rijksregister of het verstrekken van logistieke steun bij bepaalde opdrachten (b.v. afleveren van wapenvergunningen). Deze situatie van geven-en-nemen vormt de basis van moeilijk te ontrafelen netwerken van politieambtenaren en partners die geen officiële opsporingsbevoegdheid hebben. De vervlechting tussen politie en private actoren is soms zo sterk dat men strafvorderlijke bevoegdheden niet duidelijk meer kan afbakenen en men in het duister tast over de regelmatigheid van de opsporing.

Met veel ijver en zin voor uitdaging hebben T. DECORTE en W. VAN LAETHEM zich in dit delicate thema van 'grijze politie' verdiept. Hun doel bestaat erin schijnwerpers te richten op de donkere kanten van de samenwerking tussen de politie en privé-speurders en grenzen aan te reiken om eventuele ontsporingen te voorkomen. Uitgangspunt voor het onderzoek is een literatuurstudie waaruit acht factoren worden gepuurd die de interactie tussen politie en private actoren beïnvloeden (hfdst. III). Belangrijke stimuli voor 'grijze' politiestructuren zijn ondermeer de economische macht van private ondernemingen, de autonomie van de politie en de sterke nadruk in politiemiddelen op het belang van *efficiency*.

In het derde hoofdstuk worden deze onderzoekshypothesen getoetst aan de hand van de zaak Reyniers. Volgens de auteurs bevat deze strafzaak tegen de Brusselse hoofdcommissaris zo'n schat van informatie over het opzet en de risico's van samenwerkingsverbanden tussen de politie en figuren uit de 'privé-sector' dat zij een uitstekend referentiekader biedt voor een wetenschappelijke analyse van het fenomeen 'grijze politie'. Eerst wordt de zaak Reyniers op *microniveau* onder de loep